

це право належить тільки посадовій особі; процесуальною формою здійснення; межами застосування.

На думку О. Семеній, розглядаючи межі адміністративного розсуду, варто також звернути увагу на запроваджені на міжнародному рівні вихідні положення як принципові моменти щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами, закріпленні в Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи від 11.03.1980 № R (80) [1, с. 137].

Межі адміністративного розсуду – це встановлений легальними суб'єктами за допомогою спеціальних правових засобів в нормативно-правових актах, інших формах права вид правових обмежень, що встановлюють межі, в рамках яких орган адміністративної юрисдикції має можливість вольового вибору для оптимального вирішення юридичного питання.

На думку О. Жердева та Т. Михайліни, міжнародні стандарти обмеження дискреційних повноважень, а тим самим розсуду суб'єктів владних повноважень, можна розширити за рахунок додаткових процедурних гарантій, що мають на меті забезпечення не тільки ефективного правозастосування та формулювання суті остаточного рішення в конкретній справі, а й дотримання належних стандартів у процесі прийняття такого рішення [2, с. 41].

Адміністративний розсуд має не тільки співвідноситися з принципами та завданнями закону, але бути направлений на відшукання оптимального рішення виходячи з конкретної справи.

Розсуд може стосуватися оцінки доказів, яку посадова особа здійснює на основі власного внутрішнього переконання та вибору норми права, що підлягає застосуванню до даних праввідносин.

При визначенні меж адміністративного розсуду практичне значення має питання тлумачення нормативних актів за обсягом. Таке тлумачення не має самостійного характеру, а є наслідком граматичного, систематичного і інших прийомів з'ясування дійсного змісту закону.

Для того щоб адміністративний розсуд мав законний характер, посадова особа повинна сформулювати внутрішнє переконання про те, що всі значущі юридичні обставини справи є допустимими та достовірними.

Внутрішнє переконання посадовця за оцінкою доказів включається складовим елементом переконання посадовця при прийнятті рішення у справі про адміністративне правопорушення, в тому числі при застосуванні адміністративного розсуду. Посадова особа має бути переконана в достовірності зроблених висновків і не може допускати можливості зробити інший протилежний висновок. Адміністративний розсуд, зроблений без урахування внутрішнього переконання, пов'язаного з оцінкою доказів, буде вважатися незаконним і не обґрунтованим.

#### *Список використаних джерел*

1. Семеній О. Ознаки адміністративного розсуду в діяльності суб'єктів публічної адміністрації. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 136–139.
2. Жердев О. А., Михайліна Т. В. Межі застосування адміністративного розсуду. 2018. С. 36–42. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/5456-10956-1-SM.pdf> (дата звернення 23.12.2019).

**Грицай Ірина Олегівна**

професор кафедри загальноправових дисциплін,  
доктор юридичних наук, доцент

**Гумбатов Асіф Алаббасович**

слухач магістратури  
навчально-наукового інституту  
заочного навчання та підвищення кваліфікації

*(Дніпропетровський державний  
університет внутрішніх справ)*

## **ПОНЯТТЯ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ КАТЕГОРІЯМИ**

Одним із показників розвитку економіки кожної країни є кількість засобів, які держава вкладає в людський капітал, що проявляється у гендерному паритеті. Врахування гендерної складової у формуванні бюджету є важливим елементом в процесі забезпечення потреб людини і загалом всього

суспільства. Видатки з державного бюджету на вирішення проблем жінок та чоловіків мають бути адаптованими до потреб представників різних статей. Нагальним завданням гендерно орієнтованого бюджетування є удосконалення бюджетного процесу через впровадження гендерної складової.

Різним аспектам формування бюджетної та економічної політики з урахуванням гендерної складової присвячували свої наукові праці Ж. Белец, О. Голинська І. Грицай, І. Запатріна, Н. Корнієнко, Л. Лисяк, Л. Лобанова, Л. Наливайко. Ю. Остріщенко, К. Фофанова, І. Чугунов, Р. Шарп та ін.

Розвиток об'єктивних знань про явище має розпочинатися з досягнення термінологічної визначеності. Тож необхідно дослідити поняття «гендерно орієнтоване бюджетування», з погляду змістовного наповнення, що потребує поглибленого осмислення його основоположних засад. Тому першочергово науковий інтерес становить визначення цього поняття та співвідношення із суміжними категоріями.

У науці в Україні поняття «гендерний бюджет» почало використовуватись з 2000 років. Проте, так і не набуло закріплення в довідковій літературі його поняття.

На думку С. Гаращенко, гендерний бюджет – «це збалансоване врахування інтересів та потреб кожної зі статей, як особливих соціальних груп, під час планування та здійснення фінансових (грошових) видатків на надання державних послуг (у сфері освіти, охорони здоров'я тощо)» [1].

Гендерний бюджет є специфічною трансформацією державного бюджету та місцевих бюджетів через введення до них гендерного компоненту з метою підвищення їх соціально-економічної ефективності [2]. Такий бюджет: по-перше, відповідає принципам рівності і справедливості; по-друге, є методом у механізмі забезпечення гендерної рівності; по-третє, є не лише якісним форматом бюджету.

Гендерний бюджет передбачає збалансоване врахування потреб представників обох статей через інтеграцію гендерної складової у розпис грошових доходів і витрат держави чи територіальної одиниці на визначений період.

Гендерний бюджет є складовою децентралізаційних реформ, що спрямовані на зміцнення фінансової спроможності місцевого самоврядування, і пов'язує процеси управління фінансовими ресурсами та забезпечення гендерного паритету [3]. Проте, поняття «гендерний бюджет» і «гендерно орієнтоване бюджетування» є взаємопов'язаними, проте не тотожними.

Гендерне бюджетування є одним із інструментів досягнення гендерної рівності, механізм якого охоплює політичну, економічну та соціальну сфери забезпечення рівності жінок та чоловіків [4]. Концепція гендерно орієнтованого бюджетування була задумана як гнучкий механізм вироблення цільових стратегій для забезпечення справедливого розподілу ресурсів в інтересах різних соціальних груп населення, який дає змогу дослідникам і практикам постійно розширювати її контекст, забезпечуючи її функціонування в якості ефективного інструменту забезпечення соціальної інтеграції та гендерної рівності [5, с. 260]. Визначення цього поняття пов'язане із забезпеченням рівного розподілу матеріальних ресурсів для обох статей.

Гендерно орієнтоване бюджетування є застосуванням на державному й місцевому рівнях комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності. Це спосіб бюджетування, у центрі якого конкретні люди – жінки та чоловіки з різних соціальних та демографічних груп. Основними складниками процесу гендерно орієнтованого бюджетування є: гендерний бюджетний аналіз; зміни в програмах та бюджетах; системна інтеграція у бюджетний процес [6].

Гендерно орієнтоване бюджетування є інструментом, який дозволяє реалізувати державну політику гарантування рівних прав і можливостей жінок і чоловіків за рахунок бюджетних коштів. Його впровадження набуває особливого значення для країн, регіонів чи муніципалітетів, які вважають недоцільним продовжувати практику формування та виконання гендерно нейтральних бюджетів, які часто є «гендерно-сліпими» і, отже, не сприяють подоланню гендерної нерівності [7]. Це визнаний у всьому світі ефективний інструмент досягнення гендерної рівності, який сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів [8].

Уперше на нормативному рівні поняття «гендерно орієнтований бюджет» і «гендерно орієнтоване бюджетування» були запропоновані у Платформі дій, ухваленій на Пекінській конференції в 1995 р. [9].

Гендерне бюджетування поєднує не пов'язані між собою два процеси: забезпечення гендерної рівності та управління державними фінансами. Заходи із забезпечення гендерної рівності переважно відносять або до сфери захисту прав людини, або сприймається як суто технічний процес розподілу

через бюджет фінансових ресурсів. Поєднуючи зазначені процеси, можемо зауважити, що принципи гендерної рівності повинні бути включені у бюджетний процес.

Отже, гендерно орієнтоване бюджетування є методом механізму забезпечення гендерної рівності, процесом введення в бюджетну політику гендерного компоненту, що впливає на всі сфери життя суспільства та передбачає врахування інтересів та потреб жінок і чоловіків, сприяючи таким чином через підвищення соціально-економічної ефективності бюджету економічному зростанню держави. До найбільш загальних властивостей гендерно орієнтованого бюджетування можна віднести те, що він: одночасно є процесом, результатом і способом; є одним із методів комплексного механізму забезпечення гендерної рівності та захисту прав людини; є комплексним гендерним підходом у бюджетній політиці; впливає на всі сфери життя суспільства; передбачає збалансоване врахування інтересів та потреб жінок і чоловіків; змістом до процесу формування бюджету є введення гендерного компоненту; сприяє зростанню ефективності бюджету; може використовуватися для різних рівнів і видів бюджету.

#### Список використаних джерел

1. Гаращенко С. В. Гендерне бюджетування як складова політичних механізмів сприяння забезпеченню рівності жінок та чоловіків. URL: <http://ekmailg.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6147.PDF>.
2. Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні : практ. посіб. URL: <http://library.fes.de/pdf-les/bueros/ukraine/09511.pdf>.
3. Даудова Г. В., Таукешева Т. Д. Трансформація державних фінансів: гендерний бюджет. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1 (53). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/2/04.pdf>.
4. Остріщенко Ю. В., Корнієнко Н. М. Гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів. URL: [http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/ee153\\_75/e153ost.pdf](http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/ee153_75/e153ost.pdf).
5. Грицай І. О. Принцип гендерної рівності та механізм його забезпечення: теоретико-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук. Дніпро, 2018. 543 с.
6. Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів. Стислий виклад. Київ, 2016. 89 с.
7. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні: теорія і практика : метод. посіб. Київ : Клименко, 2016. 92 с.
8. Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні». URL: <http://grbproject.org>.
9. Пекінська декларація, прийнята на четвертий Всесвітній конференції зі становища жінок від 15.09.1995 р. *Бібліотечка голови профспілкового комітету*. 2005. № 5.

**Грідіна Катерина Василівна**

викладач кафедри загальноправових дисциплін  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ

### СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Основними цінностями Європейського Союзу (далі – ЄС, Союз), що закріплені в установчих договорах, серед інших є повага до людської гідності, свободи, рівності та поваги до прав людини. Беззаперечно, Союз підтримує захист прав людини.

Слід зазначити, що на початкових етапах свого існування діяльність Європейських Співтовариств спрямовувалася на забезпечення найтіснішої інтеграції держав-членів винятково в економічній сфері. Проте функції у сфері захисту прав людини в європейському регіоні поклалися на Раду Європи, зокрема, ключову роль у цьому контексті відігравав правозахисний механізм, заснований на положеннях Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Водночас Співтовариства не могли ігнорувати необхідність закріплення принципу захисту прав людини, який активно впроваджувався у національному праві держав-членів. Крім того, недотримання вимог захисту прав людини могло стати загрозою майбутньому просуванню європейської інтеграції, яка досягалася через реалізацію принципу верховенства права та прямої дії права ЄС [5, с. 325–326].